

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26 — Tel. 13-62
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 10 Rpf.
Stane četrtletno: 1 RM — Rpf.; celoletno: 4 RM — Rpf.
Za Jugoslavijo četrtletno: Din. 25; celoletno: Din. 100
Za Italijo: Prezzo die vendita Lire — 60.

Zgodovina Poljske.

Najpozneje so izmed Slovanov stopenili v zgodovino Poljaki. Pojavijo se v porečju reke Visle med številnimi drugimi slovanskimi plemeni (Slezani, Hrvati, Mazovci in Kujavci) kot Poljani ali Lehi ter zedinijo vsa ta plemena v poljski narod. Kot prvega poljskega kneza imenuje zgodovina Mječislava v 10. stoletju. Pod njim se je poljski narod pokristjanil. Dočim je bil Mječislav odvisen od nemškega cesarja Otona I., skuša njegov sin Boleslav Hrabri ustanoviti med Baltom, Donavo, Labo in Dnjeprom veliko slovansko državo. Ta načrt se mu v veliki meri posreči in sam postane prvi poljski kralj. Sledita mu na kraljevskem prestolu Boleslav II. in Boleslav III., slednji razdeli državo med svoje štiri sinove, starejšemu pa pridruži kraljevsko čast. Neprestane borbe za prestol so posledica, narod in zemlja propadata, v deželi se naseljujejo številni Nemci, državo ozemlje se drobi in manjša. Še enkrat se dvigne poljska država poznega srednjega veka pod kraljem Kazimirjem Velikim v 14. stoletju. Le-ta državo spet poveča, uvede enotne zakone, skrbi za podvig podeželja, pospešuje podvig mest, ustanovi prvo poljsko vseučilišče v Krakovu.

Veličasten je podvig Poljakov pod Jagelnci, ki jim vladajo celih 200 let. Jagelo, litavski knez, se poroči s poljsko kraljico Jadvigo. Litva, ki se razprostira ob gornjem in srednjem Njemenju, se pridruži Poljski, leta 1413. sklenejo Litvanci in Poljaki skupno zvezo. Pod Jagelnci se očvrsti poljsko plemstvo in deli s kraljem upravno oblast v državi. Kralja Vladislav III. in Kazimir IV. utrjuje položaj države na zunaj, slednji pribori Poljski dostop do morja. Pod Sigismundom II. je Poljska največja evropska država, njen obseg dosega 1 milijon kv. kilometrov. Naglemu podvigu pa sledi kmalu propast Velike Poljske.

Moška veja Jagelncev izumre leta 1572., nakar začne poljsko plemstvo uveljavljati svojo pravico volitve kralja. Država je postala nekaka plemiška republika, njeni kralji so imeli bolj značaj predsednikov. Kot prvega so poklicali francoškega knezeviča Henrika, za njim erdeljskega vojvodo Bathory-ja, nato švedskega kraljeviča Waseja. Gospodariji dežele pa so bili pani (veliko plemstvo), ki so imeli velika posestva in oborožene vojske. Na posestva so naseljevali male plemiče ali šlahiče kot svoje upravnike. Zavirali so razvoj meščanstva in meščanom prepovedali nakup plemiške zemlje. Kmetje so jim bili usuznjani, njim so morali svoje pridelke prodajati in pri njih kupovati. Poleg plemičev so se razbohoteli židje ter postajali finančniki gospodarjev Poljske. Zaman so prizadevanja plemenitih Poljakov, tako Jana Sobieskega, da otmejo poljsko državo, notranja nesoglasja se večajo, od severa in vzhoda pritiskajo Rusi in Tatari, Švedi preživijo na kose poljske zemlje. Slavni poljski pisatelj Sienkiewicz ovekoveči žalostno dobo v kratni povesti „Z ognjem in mečem“. Leta 1697. prevzame vodstvo Poljske saški knez Avgust, a ne more propasti zaustaviti.

Leta 1772. pride do prve delitve Poljske med Rusijo, Prusijo in Avstrijo. Poljsko plemstvo se sicer nato zave svoje naloge in prične krčevito borbo za izgubljeno svobodo. Sosedje pa udušijo poljski upor in si leta 1793. Poljsko razdelijo v drugič. Sledi drugi poljski upor in takoj za njim tretja delitev Poljske, ki zbrishe nekdanjo tako močno državo z zemljevida. Vzhodno Malo Poljsko zasedejo Avstrijci, Prusija dobi Veliko Poljsko z Varšavo, Mazovijo in

Litvo do Njemena, vse ostalo pa pripade Rusiji. Spet in spet se skušajo poedini poljski plemiči otrresti tujega gospostva mnogi se ob prelolu 18. stoletja udinijo Napoleonu in stavijo nanj vse svoje nade. Sledi dunajski kongres in četrta delitev Poljske. Pod Napoleonom ustvarjena varšavska vojvodina je bila na kongresu proglašena kot novo poljsko kraljestvo, katerega krona je bila izročena ruskemu carju. Komaj 15 let po kongresu se Poljaki spet združijo v vstaji ter izženejo v deželi se nahajajoče ruske čete s podkraljem Konstantinom. Zastonj so naporu in junaštva, ruska armada pobije poljske vojske, car pa pridruži Poljsko Rusiji kot navadno provinco.

Leto 1848 je za poljsko ljudstvo nova pobuda k osvobodilnim naporom. Dočim jih Rusija brezobzirno v kali

zatire in odpravi iz poljskega javnega življenja zadnje sledove poljščine, se avstrijska Poljska razvija pod ugodnejšim znamenjem. Poljaki si v dunajskem parlamentu priborijo leta 1861. pravico maternega jezika v uradih, vsem šolstvu in upravi, njihovo kulturno življenje začena procvitati, poljski politiki pa se uveljavljajo na najvišjih mestih v monarhiji. Kratko po izbruhu svetovne vojne ustvarijo osrednje sile iz bivše ruske Poljske kraljevino Poljsko brez določenih meja kot dedno monarhijo ter upajo, da pridobijo s svobodnimi Poljaki močno oporo proti Rusiji. Leta 1918 sklenjeni verzajski mir ustvari samostojno poljsko državo z obsegom 388.000 kv. km in 33 milijoni prebivalcev.

Povojna Poljska je kratkotrajna: od leta 1918 do 1939. Z dogodki tekočih tednov je spet prešla v zgodovino.

Dve fronti: vojaška in delavska.

V soboto je govoril iz neke berlinske tovarne generalfeldmaršal Göring. Orisal je vojaški in gospodarski položaj Nemčije ter pozval ljudstvo k notranji odporosti in enotnosti. Navajamo iz govora glavne misli:

Dve fronti stojita: vojaška fronta zunanaj, delavska fronta znotraj. Anglija se hoče boriti dotlej, da uniči naci-režim, Chamberlain izjavlja, da bi rad doživel dan, ko izgine Hitler. Toda Anglija tega ne bo doživela. Zahodna nemška meja je nepremagljiva in za utrdbe stojijo nemške divizije. V osmih dneh je nemška vojska na vzhodu zasedla veliko ozemlje ter vkorakala v Varšavo. V 14 dneh bodo boji zaključeni, v par tednih izvedeno čiščenje. Potem ostane samo še fronta na zahodu, kjer se bosta nemška vojska in narod bila z vsilo. Anglija vodi vojno v obliki gospodarske blokade. V primeru z letom 1914 je nemški položaj neprimerno ugodnejši. Tedaj je blokirala Nemčijo še Rusija na vzhodu in drugi sovražniki na jugovzhodu. Tedaj je bila Nemčija popolnoma obkrožena. Danes se izvaja blokada Nemčije samo od Bazla v Švici do Danskega. Rusija ima surovine in se je z nami sporazumela, mi razpolagamo s poljskim gospodarskim ozemljem, z jugovzhodom pa živimo v miru. Franciji nočemo ničesar, če pa se hoče boriti za Anglijo, je to njena zadeva.

Danes velja mobilizacija za vsakega Nemca od njegovega 16. leta naprej. Bodisi deček ali dekle, mati, delavec ali vojak, vsak mora služiti državi, ki stoji

nad njim. Ali živi Nemčija in s tem vsi, ali pa umre in znajo vsak z vsem, kar ima in kar je. Sovražnik mora vedeti, da stoji za vojaško fronto delavska fronta. Vojak na fronti in vojak ob stroju sta zapriseženo občestvo. Ljudstvo mora razumeti smisel vojnih odredb, ker so globoko premišljene in nujno potrebne. Nervoznost je sicer razumljiva, vendar nikakor na mestu. Pri prehrani je najvažnejši kruh. Nakaznice so bile uvedene zato, da ne bo pomankanja in če bi vojna trajala več let. Mesa in masti porabimo danes več kot pred svetovno vojno. Tudi to se bo poskrbelo vse, kar je potrebno in če treba, se navadimo tudi na manjše količine masti. Težki delavci imajo vsekakor pravico do večjih porcij. Isto je z mlekom. Predvsem je mleko potrebno materam in otrokom. Trgovci naj se zavedajo, da so v službi ljudstva, kupovalci naj varujejo potrebno disciplino. Kdor bi iz vojske in potrebe iskal dobička, je zločinec.

Kaj vse se govori o zunanjih nemških ciljih. Da hočemo sedaj razbiti Poljake, potem Ukrajino, Romunijo, Bolgarijo in kaj še vse. Naš vojaški cilj je, da vrnemo nemške ljudi njihovi domovini, da vrnemo Nemčiji onih milijon in pol Nemcev, ki so se nahajali v skrajni sili. Anglija in Francija hočeta odstraniti nek naci-režim, mi pa smo odločeni in pripravljani, da se branimo z vsemi silami. Sovražnik naj ve: Nemčija hoče mir, a nikakor za ceno Führerja, kajti Nemčija je Hitler in Hitler je Nemčija.

Poročila z nemško-poljskih bojišč.

Iz poročil vrhovnega poveljstva nemške vojske posnemamo pregled vojaških operacij do zaključka našega lista:

5. septembra: Nemške čete so zasedle pretežni del Gornje Šlezije, prevzele večji del industrijskih naprav, osvojile Katovice in Königshütte. Z juga se nemške čete pomikajo v smeri proti Krakovu. Na severu se obkrožena poljska armada obupno brani. Vojna mornarica je zavarovala nemško obrežje, letalstvo je gospodar poljskega zračnega prostora. Na fronto je s posebnim vlakom prispel Führer in kanceler ter obiskal ranjence v vlaku.

6. septembra: V sredo so nemške čete zasedle Krakov. Na grobu maršala Pilsudskega je bila postavljena vojaška častna straža. Vojska z juga je dobila v roke važno prometno križišče Kielce in Novi Sandec. Na zahodni fronti sta padli mesti Bromberg in Gradvenc. Letala so nadaljevala z napadi sovražnikovih prometnih točk, vžgala štiri kolodvore ter prekinila več železniških zvez. Nemške ladje so potopile tretjo poljsko podmornico.

7. in 8. septembra: 8. sept. ob 17.15 so nemške čete vdrele v Varšavo. V južni Poljski so nemške čete dosegle Vislo ob Sandomiru in Gori Kalvariji. Posadka v Westerplatte, utrjenem otoku ob ustju Visle, se je po junaški obrambi predala. Sestreljeni sta bili dve nemški letali, eno se pogreša. Zračnih napadov na nemško ozemlje ni bilo. Nemške križarke so uničile četrto poljsko podmornico. V poljsko prestolico so prve dospele oklopne nemške čete.

9. in 10. septembra: Nemške čete so zavzele mesto Lodz, važno prometno središče jugovzhodno od Varšave. Poljske čete se umikajo proti vzhodu, nekatere poljske divizije so obkrožene od vseh strani. Letala blokirajo proti vzhodu vodeče ceste in železnice. Nemška vojska se bliža Lublinu, drugemu sedežu poljske vlade. — Francoske čete so prvič prestopile nemško mejo in se pred trdnjanskim pasom spustile v bitko z nemškimi predstražami. Angleška letala so nad mesti severne in zahodne Nemčije metala letake.

Ukrepi v Rusiji

Sovjetska Rusija je vpoklicala več letnikov. Rezervisti so bili vpoklicani v Ukrajini, Beli Rusiji ter v vojaških okrajih Leningrada, Moskve, Kalinina in Orela. Civilni potniški promet z zahodnimi predeli Rusije je bil ukinjen, vojaške oblasti so zasegle večji del motornih vozil. Transporti vojaških čet se nadaljujejo.

Iz Anglije.

Angleška vlada, v katero sta stopila Winston Churchill in bivši zunanji minister Eden, se trenutno najbolj trudi za tem, da pridobi na svojo stran Zedinjene države. Njeni dominijoni in ostli deli — Južna Afrika, Avstralija, Egipt in Kanada — so napovedali Nemčiji vojno. — Izdani so ukrepi, ki naj zagotovijo ljudsko prehrano. Listi izhajajo v zmanjšani obliki. Po vsej deželi so odrejene zatemnitve v obrambo pred zračnimi napadi. — V London je po pisanju nemških listov dospelo poljsko odposlanstvo.

„Koroški Slovenec“ je vaše glasilo! Varujte njegovo čast, ki je vaša čast!

Zemljevid Poljske.

Zander V. -

Teden v besedi.

Slovaške čete so zasedle nekatere predele poljskega obmejnega ozemlja ter se uspešno spopadle s poljskimi vojaki.

Italija odpira svoje meje napram Franciji. Orinentekspres Pariz—Rim—Carigrad je spet v prometu, istočasno so pričeli voziti še drugi vlaki iz Italije v Francijo in obratno.

Inž. Karmasina, vodjo Nemcev na Slovaškem, je slovaška vlada imenovala za stotnika.

V bližini angleške obali se je potopil angleški parnik „Athenia“, ki je imel na krovu nad 1000 potnikov. Angleži hočejo vedeti, da je parnik torpedirala nemška podmornica, dočim je vrhovno poveljstvo nemške mornarice dokazalo, da se v času potopa parnika ni nahajala nobena nemška podmornica v tem predelu oceana.

Med Poljaki, vjetimi v Nemčiji, se nahaja tudi general Goroviovski, ki je bil oseben prijatelj umrlega maršala Pilsudskega.

Države iz vseh predelov sveta še naprej javljajo svojo nevtralnost. Nedavno sta se pridružili nevtralnemu bloku Mehika in Siam. Sledile so vse južnoameriške države, nato Norveška, Letonska in Finska.

General Franco je odredil utrjevanje Pirenejev in ojačenje vojaške posadke v Maroku. Trdi se, da so ti ukrepi v zvezi z nekimi francoskimi pripravami.

V Turčiji bivajoči Nemci so odpovali v Bolgarijo, ki jim bo nudila zaščito.

Med Moskvo in Tokijem so se pričela po pisanju nekaterih listov pogajanja za sporazum.

Angleška vlada je prepovedala komunistom sleherno delovanje. Isti ukrepi so bili izdani tudi proti fašistom.

Ameriške države se po svojih zastopnikih sestanejo 21. sept. na vseameriškem kongresu ter bodo pretresale svetovni položaj.

Zedinjene države so prepovedale izvoz orožja in drugih vojnih sredstev v vojskujoče se države.

Na ozemlje Danske je bilo vrženih več bomb, nakar se je pri danski vladi oprostila Anglija, češ da gre najbrž za letalo, ki je izgubilo smer.

Irska republikanska zveza je napovedala vojno prebivalcem severne Irske, ki je pod angleško upravo.

V Jugoslaviji so bili nedavno imenovani nadaljni trije Slovenci za generale.

Katovice so postale nemška radiooddajna postaja.

Med Jugoslavijo in Bolgarijo se pripravljata carinska zveza, ki bo prinesla obema državam mnogo gospodarske ugodnosti.

Egiptovska vlada je zaplenila vsa civilna letala.

Pol milijarde mark je pripravila Anglija za oborožitev in obrambo Indije.

Iz naše države

Ukaz notranjega ministra.

Notranji minister je odredil, naj vsi v vse oblasti brez izjeme svoje, naloge voljno in pospešeno, naj so ljudstvu s svetom in dejanjem ob strani in naj mu radevolje pojasnjujejo in svetujejo. Vloge, ki so bile vložene na neprava mesta, naj takoj odpravijo tja, kamor slišijo in naj jih pospešeno rešujejo. — Ministrova odredba je vzbudila med ljudstvom veliko veselje in jamči, do bo med njim in državno upravo vladalo prepotrebno zaupanje.

Družinam vpoklicanih vojakov

se pod gotovimi pogoji dovoljujejo državne podpore. Podpore so razdeljene v tri vrste in sicer: žene vpoklicanih vojakov ali sinov, ki so vodili gospodarstvo, zamorejo dobiti podpore: v izrednem slučaju 42.— RM mesečno, v vrsti A 38.—, B 30.—, C 27.— RM, ostali nad 16 let stari družinski člani dobiti po 21.—, oz. 19.—, 15.— ali 13.50 RM, otroci pod 16, ki živijo doma, zamorejo dobiti RM 14.—, 13.—, 10.— oziroma 9.— mark ter ostala ne na domu se nahajajoča deca 28.—, 26.—, 20.— ali 18.— RM. Razvrstitev izvede upravna oblast, ki sme odrediti povišanje ali zmanjšanje prispevka. Prošnjam je treba priložiti formularje, ki so bili pridani vpoklicnim pozivom.

Vojno-gospodarske odredbe.

Ministerski svet za državno obrambo je odredil: Dohodninski davek se zviša za 50%. Dohodki pod letnih 2400 Rm

se ne obdavčijo višje. — Tobačni izdelki in pivo se podražita za petino dosedanje cene. — Podražijo se žgane pijače. — Dežele in občine morajo oddati posebne prispevke. — Plače in zaslužek se ne smejo zviševati nad veljavno tarifo. Doklade za nadure, nedeljsko ali nočno delo odpadejo. — Predpisi glede dupustov so razveljavljeni. — Vsako samovoljno zviševanje cen je strogo prepovedano. Nadalje je strogo prepovedano uničevanje, spravljanje in zadrževanje surovin in življenjskih potrebščin.

Uvedba nakaznic za moko.

Da prepreči kopičenje moke in žita, je kmetijski minister odredil, da se z osmim septembrom uvedejo nakaznice za moko vseh vrst. Tedensko je dovoljenih na osebo 250 g moke. V vrsti nakupa tkanin in čevljev so predvidene olajšave.

Še to in ono: Odrejeno je, da gostilničarji ne smejo zviševati cen jedilom, marveč za primerne cene dajati zadostne porcije. — Druga odredba navaja tkanine in sukno, ki se lahko kupuje brez nakaznic. — Javljeni so prvi poljski ujetniki, ki bodo razdeljeni na taborišča. Ljudstvu je naročeno, naj se izogiba nenujnih stikov z njimi. — Drž. delovni vodja odreja, naj se pritegnejo v delovno službo vsa dekleta od 17. do 25. leta, ki niso polno zaposlena ali se ne nahajajo v kaki šoli. Število dekliške mladine v delovni službi se zviša na 100.000

Vesti iz Jugoslavije

Kraljev rojstni dan

je praznovala vsa država z izrednim navdušenjem. Ljudstvo je na ta dan dokazalo, kako sta mu Jugoslavija in kraljevska družina pri srcu. V vseh večjih krajih so bile proslave, v velikih mestih pa so bile velike svečanosti, katerih so se udeležile vse plasti naroda. Na proslavah so letos sodelovali tudi Hrvti. — Führer in kancler Adolf Hitler je brzojavno sporočil svoje čestitke na naslov kneza-namestnika Pavla.

Uradno sporočilo o stališču Jugoslavije

v današnjem mednarodnem položaju se glasi: Usodni dogodki, ki se zdaj odigravajo po svetu, nalagajo kraljevski vladi dolžnost, da ostane dalje dosledna politiki, ki jo je Jugoslavija odločno izvajala v zadnjih petih letih s tem, da je skrbno negovala prijateljske odnose z vsemi velikimi državami ter pospeševala obstoječe dobre odnošaje z vsemi sosedmi ter ostala nevtralna pri sporih, pri katerih nista prizadeti neodvisnost in nedotakljivost kraljevine. Vlada je globoko prepričana, da bo tako tudi v bodoče najbolje služila ne sa-

mo življenjskim interesom naroda in države, marveč bo tudi pripomogla h pomirjenju med narodi. Pri izvajanju te svoje politike računa vlada na veselo sodelovanje vsega naroda.

V velikih bosanskih rudnikih

svinca in cinka, ki so last angleškega kapitala, je izbruhnila delavska stavka. Stavkalo je 3000 delavcev, ki so terjali ugodnejše delovne pogoje. 47 dni so se podjetniki branili sprejeti delavske pogoje, a so končno na pritisk jugoslovske vlade pristali na kolektivne delavske pogodbe.

To in ono: Paroplovba na Jadranu, ki je bila več dni ukinjena, je spet obnovljena. — Nemški poslanec Franc Hamm je posetil prometnega ministra in mu predložil nekatere nemške želje. — Notranji minister Šutej je odredil, naj uvedejo državni uradi skrajno štednjo. — Hrvti nameravajo po vzorcu Zveze slovenskih fantov ustanoviti nova telovadna društva in so zanje že izdelali pravila. — Od nekega odstavljenege uradnika je bil umorjen ban vardarske banovine Vladimir Velj-

Podlistek

Vajansky

Fran Albrecht

Leteče sence.

Povest iz življenja slovaškega ljudstva.

(34. nadaljevanje.)

Po vsem telesu se je tresla Ela, ko je čez dve uri prišla v svojo sobo. Mokre čevljičke je sezula, vrgla krilo malomarno na tla ter na smrt utrujena legla v posteljo. Vihar v gorah je minul, zmirom svetlejša je gledala noč skozi okna. Še so se sivo svetlejša je gledala noč skozi okna. Še so se sivo svetlikale oboknice, že so se sence porazgubile v kote sobice. Ela je ležala v postelji z odprtimi očmi. Zaman se je jih trudila zapreti. Temna bolečina ji je gladala v duši. V somraku skorajšnjega svita se je belil njen vrat in nje prsi nalik marmornati sohi, predstavljajoči mrtvo kraljično na sarkofagu. „Kdo je ta kača?“ je razmišljala v mučni nejeveri. „Ona je kriva, ona —“ ni domislila do konca. Kako zoprni so ji bili nje lastni udi, nje lica! Kako so ji gorela v hladni noči, v gošči, pod streho lopice, skozi katero so prodirali bliski daljnega viharja. Zdaj so blede, kakor vsa omeščana. Zdi se, da so nje mlada

ustna naglo uvela, nalik potonikam v goreči hiši. V prsih dekletovih se je razvihrala borba. Dolgo je zmagovala treznost, preudarjanje. Tema se je upirala srce.

Boj se je nagibal h koncu. Ko so zablesteli prvi žarki z vzhoda, je zmagala ljubezen. Deklica je pokleknila v postelji.

„Ljubi Bog, sprejmi čisto žrtev srca! Peklenske muke sem občutila! Ljubim ga, njegova sem! Vsaka žilica v meni kliče, da sem njegova, vsa, s slehernim čuvstvom srca, z vsakim utripom duše. On je moj ljubi, on moj gospodar!“

Ela je čutila v sebi rasti moč, ki bi odločila usodo vsega njenega življenja. Ne pri prepovedanem grešnem sestanku v lopici, v objemih ljubljenega moža, v ognju strasti, marveč zdaj, s trezno glavo, vpricho vzhajajočega solnca, v svetlobi in v hladu se je odločila duša mladenke. „Njegova, njegova!“ so ji šepetala usta.

Zaspala je. V enakomernem taktu so ji dihalo prsi. Da, včasi ji je celo smehljaj priplul na blede obrazek — smehljaj srečnega otroka.

Prišla je Cerovska in dolgo stala nad spečo ter se naslajala ob pogledu na njen tihi obraz. Iz njega je pršela živahnost, ki jo daje obrazu čustvo in

misel, nedostajalo pa mu je žara, ki mu ga dodajajo oči. Tem izraziteje pa se javlja brezhubna pravilnost črt, tem jasnejše sije čelo s svojim čistim sijajem. Starki je bilo hudo, da bi prebudila mladenko, najsi je že davno bilo čas vstati. Zastrla je okno z zaveso ter po prstih odšla.

Cerovska je v splošnem smatrala snubitev Prathega za rodbinsko srečo, toda lastna življenska izkušnja jo je naučila, da v zadevi možitve ni zmirom umestno nasilno uveljaviti voljo roditeljev. Saj je vse njeno življenje postalo prava puščava zavoljo prisiljenega zakona. Njen mož, po letih star, po duhu odrevenel, ji je bil dan po volji njene očeta. Po poroki je prišla naravnost v bolnišnico in je dve mučni leti igrala usmiljenko kraj moževe postelje. Še dolgo po njegovi smrti je bolehal, nje krepka duša je nadvladala posledice izgrešenega življenja šele, ko so zveneli zanj vsi čari življenja. Nič zato, tudi erotične ekscentričnosti je mrzel njen praktični ostri razum. I eno i drugo je smatrala za plod egoističnih poželjenj. „Ni treba misliti samo nase,“ je govorila. „Moj oče je mislil nase, ko me je poročil, pablaznele ženske mislijo zopet le nase, kadar se mečejo v labirint erotičnega zanesenstva; toda dekleta so, ki jih je treba poročiti —

kovič. — V jugoslovskih srednjih šolah je uvedena italijanščina kot učni predmet. — Dalmatince Štambuk je izdelal pripravo, ki izkorišča morskimo in oseko ter proizvaja stalno energijo z neznatnimi stroški. Francoski trgovinski minister mu je duhovito iznajdbo patentiral.

Narod naj živi!

Utripom naše dobe prisluhnimo. Kako majhen je poedinec v velikem dogajanju, kako nezatna je njegova volja ali nevolja! Po stoletju in pol se Evropa spet poslavlja od poveljevanja človeka-poedincea, ki ga je nauk o neomejeni človekovi svobodi pritrilal v strahotno osamelost. Narodi in države evropskega kontinenta se bolj ali manj zavestno odmikajo od pogledov na poedincevo svobodo, njegovo pravico in korist, na mesto poedincev pa stopajo občestva družine, stanu in naroda. Le malo se še govori o dostojanstvu poedinega človeka, pa zato tem več o družinskih pravicah, stanovskem ponosu in narodni časti. V ospredju socialne zakonodaje domala vseh držav je družina, krik po otroku jo poudarja, skrb za blaginjo družinskega ognjišča jo narekuje. Rusija je proglasila diktaturo enega samega stanu, delavskega, in njemu prirredila vse ostale stanove. V Nemčiji, Italiji, Španiji in še drugod poudarjajo narod kot nosilca pravice in časti, narodni blaginji in časti se podrejuje vse javno in zasebno življenje. Še v ostalih, tako imenovanih demokratskih državah evropskega zapada se že čutijo vplivi velike dobe, ko so tamošnji državniki bolj kot kedaj prisiljeni se posvetiti vsem interesom svojih narodov.

Vsak izmed nas nosi svoje osebno in družinsko ime, vsak se z večjim ali manjšim ponosom prišteva svojemu narodu, kateremu pripada po krvi, po jeziku in duhu. Le prečešče se je sodobnemu človeku godilo tako, da je njegovo oko polno samoljubja obviselo na njegovem osebno imenu, družinsko in narodno ime pa sta bila samo malo pomembna pridevka. Sebe samega je videl, svoji koristi služil, svoji časti hotel služiti. Malo mu je bilo mar za njegovo družino, iz katere okrilja se je narodil. Le v redkih, prereditih časih se je spomnil svojega naroda, v čigar naročju je počival in s čigar bogastvom se je bahal. Še družina in narod sta mu bila le sredstvo za njegovo osebno korist in veljavo.

Novi čas nam zapoveduje, naj mislimo, govorimo in delamo v družini in za družino. Pred osebnim imenom vsakogar je njegovo družinsko ime, ime njegove družine. Da se pogledamo enkrat po družinah: po trpečih, molčičih, bolehaajočih, borečih se in zmagujočih,

taka je Adela. Ona bi bila srečna ob strani Prathega, kakor ob strani Evgenovi. Z Elo pa je druga! Ta je ustvarjena iz ognja in krvi. Že na obrazu ji igrajo čustva, skozi fino kožico na vratu se vidi burni nemir razpaljene krvi! Dobro, da je njena duša tako čista, zlahtna!

Ela je že kot otrok bila strastna, jezliva, a pri tem dobra do samožrtvovanja. Živahna in vznrtljiva obrazovtornost ji je slikala svet v pestrih barvah; nedostatna in površna izobrazba ni mogla zajeziti svobodnega poleta njene santazije. Njej so od detinstva prijale nenavadnosti, dolgočasile jo vsakdanje stvari, ki so zanimalo njeno sestro. Pri ženskih delih, zahtevajočih natančnost in potrpljenje, je bila raztresena; polagati barvo k barvi pri vezjenju, da bi iz tega nastala slika, ji je bilo dosadno, neznosno. Gojiti cvetlice, zalivati, paziti na počasno razvijanje cvetov in listov — se ji je zdelo malenkostno. Zato pa je zmemala pred veliko sliko in se je umela razplakati pri pogledu, kakršnega je nudil gorski kraj pri solnčnem zatonu, zato je plezala na bruno nad vodopadom, da bi mogla z iskrim očesom gledati v prepod z razpenjenim šumotom navzdol deroče reke.

(Dalje sledi.)

umirajočih in v bohotnem zdravju živ-
večih družinah! Da pretehtamo njihovo
pravo veljavo, moralno in gospodar-
sko. Da ocenimo njihovo zdravje, te-
lesno in duševno! Da ugotovimo njho-
vo rast ali nazadovanje v številu, živ-
ljenjski volji, v duhovni sili! Da razbe-
remo s čela naših družin pečat jakega
življenja ali prihajajoče smrti! Kaj ne,
to so povsem novi, doslej neznani pog-
ledi, ki odkrivajo novo, živo bitje, ki
ima kot poedinec svoje dostojanstvo in
svojo pravico, svojo čast in svoje živ-
ljenjske zakone. Vsak naš korak, vsaka
naša beseda, vsako naše delo družino
krepí ali uničuje. Vsaka značajnost,
plemenitost, vernost, delavnost, šted-
ljivost, požrtvovalnost je torej dvojna
vrednota: osebna in družinska. Vsak
greh nad seboj, bližnjim ali Bogom je
hkrti greh nad družino. Iz teh misli
se poraja čudovita povezanost članov
ene družine, starih, mladih in najmlaj-
ših, iz njih izhaja ena zapoved: ljubezen
in en zakon, ki je zakon družinskega
občestva, trpečega, borečega se in zma-
gujočega.

Narod naj živi! „Ni važno, če živimo
mi, važno pa je, da živi naš narod!“, ta-
ko je dejal kancler nemškega rajha.
Evropo si mislimo v narodih: naro-
dih-trpinih, narodih-borcih, narodih-
duhovnikovih, narodih-mislecih, naro-
dih-kraljih. Vsak narod ima svojo posebno
lastnost, ki ga razlikuje od drugih. So
narodi, polni smisla za gospodarske in

trgoveške skrbi. So drugi, katerih misli
so posvečene časti in veljavi, in tretji,
katerim je lastna želja po gospodar-
stvu nad drugimi. So narodi, katerih
življenje sta molk in trpljenje. So na-
rodi bohotnega zdravja, usihajoči in
umirajoči, polni mladostnih sil ali po-
jemajoče starosti. So narodi napole-
onske nravi, narodi-suznji, narodi-Ben-
jamini. A še celo suženj ima svojo čast
in svoje dostojanstvo. Da pogledaš na-
rod pozorneje, ga zreš v njegovih dru-
žinah, mladostnih ali starikovih. Če
pravijo, da se narodna usoda odločuje
v otroških zibelih in mrtvaških krstah,
povedo le to veliko resnico, da živi na-
rod v družinah in da sta nad družinami
zakona narodne časti in narodne pra-
vice. Vsaka družina je nujno v službi
svojega naroda, dobri ali slabi, in mno-
ži ali manjša narodno čast in narodno
pravico. Zdrava, dobra družina —
zdrav, dober narod. Bolna, umirajoča,
slaba družina — bolan, umirajoč, slab
narod. Družinsko delo in življenje, dru-
žinska molitev ali kletev, to so živi ko-
si narodnega življenja. V svojih druž-
nah je narod lahko kralj, duhovnik,
mislec in gospodar, v družinah pa je
tudi lahko potepuh in berač.

Ti! Pred teboj je bila in za teboj bo
živela tvoja družina. Pred teboj je bil
in za teboj bo tvoj narod. V tvojih ro-
kah je dobro ali slabo družinsko in na-
rodno ime!

Čirom naše zemlje

Večerna senca.

(Konec.)

Oglarji so se spogledali in niso vede-
li, kaj naj porečejo. „Ti odloči!“ je re-
kel starejši srednjemu. Srednji pa je
pogledal mlajšega . . .

Ta pa je odgovoril: „Saj vesta, da
nam je rajni oče vedno govoril, da je
denar varljiva stvar, ki ne prinese ved-
no sreče. Stanovitna je samo zemlja.
Zemlja človeka nikoli ne vara. Pa tudi
nje ni moč prevariti, zato je tudi jud ne
mara obdelovati. Kakor ji posojaš, ta-
ko ti vrača. Dolžna ti zemlja nikoli ne
ostane: ako letos ne zmore, ti da na-
slednje leto več . . .“

„Dobro, dobro!“ sta rekla brata.
„Denarja ne maramo. Dajte nam zem-
lje, gopod grof!“

Grof, ki je imel devet gradov, zemlje
pa kar za kraljestvo, je bil zadovoljen.
„Dobro, dobili boste zemlje — toliko,
kolikor jo bo odmerila senca vaših teles
ob sončnem zahodu. In to zaokroženo!
Zdaj si odpočijte, na večer pa bomo od-
merili na travniku, Po tej meri bom po-
tem odkazal na meji posestev.“

„Le kako misli grof s to rečjo?“ so
ugibali bratje, ko so odpočivali na tra-
vi za gradom. Starejši brat je bil dol-
gin in se je veselil, da bo njegova senca
precej zalegla. Potem je tiho pošepetal
srednjemu bratu na uho. „Prevarila me
bosta,“ je pomislil najmlajši in je bil
žalosten. Majhen je bil in droban in se
je komaj spleščalo, da bi se postavil za
mero. Starejša brata sta ga dražila, da
bo njegove sence komaj toliko, kar bi
pokril z rjuho.

„Ne bojta se zame! Bog bo že dal, da
bo prav,“ se je branil.

Ob zatonu je zapel rog, in bratje so
odšli na travnik. Tam so bili zbrani grof
in njegovo spremstvo. Sončna obla je
bila komaj za moža nad zemljo in se je
hitro bližala zatonu. Grof je poklical
najstarejšega brata. Oglar je stopil na
zaznamovano mesto, zravnal se je in se
je dvignil na prstih, da bi bil še večji.
Njegova senca je pokazala daleč čez
travnik in se je večala v čudnih oblikah
in je — rastle . . . Zdelo se je, da ima
dve glavi in dvoje ramen. Vsi so se ču-
dili. Oskrbnik je tekel na travnik, da bi
zabil kol. Kar je zagledal za grmom sred-
njega brata, ki je s svojo senco daljšal
bratov delež . . . Takoj je naznanil pre-
varo grofu.

Zdaj je bil na vrsti najmlajši brat.
Spal je na travi in so ga komaj spravili
pokonci. Povedali so mu, kaj sta na-
redila brata. Ko se je ozrl, je opazil, da
tone sonce že za hrib. Skočil je pred
grofa in je rekel: „Torej — Bog za pri-

čo, toliko zemlje — na štiri vetrove —
dobim, kolikor jo odmeri senca moje
postave?“

Grof je pritrdil. Ker pa mu je bilo
sedaj žal zemlje in se je hotel s priti-
kovca ponorčevati, mu je rekel, naj te-
če na grič in naj odondot meri. Misli
je, da bo tam senca krajša, ker bo na
prelomu zginila za hribom.

Fant pa je vedel svojo in je stekel na
grič. Tu se je postavil na najvišjo toč-
ko, stopil je na prste, dvignil roke in
je vzkliknil: „Gospod grof, ali vidite
mojo senco na drugem hribu?“

Grof se je prestrašil. Fantova senca
se je začrtala čez ves travnik in je se-
gala do vrha hriba, ki je ležal na na-
sprotni strani . . .

Toda grof je grof in beseda je bese-
da! In tako je dobil najmlajši brat lep
kos zemlje, ki pa jo je pošteno delil s
svojima bratoma. (M. Kopa.)

Važen predpis za inozemce.

V veljavi je odredba za obmejne co-
ne. Policija ima po njej nalog, da od
strani iz obmejnega ozemlja vse nezna-
mljive inozemce. Kdor hoče kot ino-
zemec bivati v obmejni coni, mora
imeti za to izrecno policijsko dovoljen-
je. Kdor je inozemec in že ima dovol-
jenje za bivanje v obmejnem ozemlju,
si je moral takoj po razglasu nove od-
redbe preskrbeti pri policiji posebno
dovoljenje. Potovanje skozi obmejno
ozemlje je dovoljeno. Tudi cigani ne
smejo bivati in potovati v obmejnem
ozemlju.

Pouk na srednjih šolah. V ponedeljek
11. t. m. so se v poslopju bivše celov-
ške gimnazije in sedanje 1. državne višje
šole za dečke vršili sprejemni, ponav-
ljalni in naknadni šolski izpiti. Istega
dne so bili izpiti tudi na celovškem
učiteljsišču.

Začetek šolskega leta. Prosvetni mi-
nister je odredil, da se pouk na šolah
Vzhodne marke prične v ponedeljek
18. septembra. Šole, katerih poslopja
služijo drugim svrham, se preselijo.
Podrobnosti javijo ravnateljstva.

Na državnih višjih šolah za dečke v Št.
Pavlu v Labotski dolini se vršijo ponav-
ljalni in dodatni izpiti v dneh 22. in
23. septembra. Sprejemni izpiti in dan
vpisovanja še niso objavljeni.

Pouk na visokih šolah. Prosvetni mi-
nister je odredil, da se na univerzah v
Berlinu, na Dunaju, v Monakovem,
Lipskem in Jeni prične pouk z 11. sep-
tembrom. Istotako se bo vršil pouk na
tehničnih visokih šolah v Berlinu in
Monakovem, na veterinarski visoki šoli

v Hannoveru ter na gospodarski visoki
šoli v Berlinu. Na ostalih visokih šo-
lah bodo samo še izpiti. Od vojaške
službe oproščeni in še ne vpoklicani
dijaki se pozivajo, naj takoj nadaljuje-
jo svoj študij na eni omenjenih visokih
šol.

Strelne vojaške vaje. V dneh 12., 14.,
19., 21., 26. in 28. septembra in 3., 5.,
12., 17., 19., 24., 26. in 31. oktobra bo-
do na vežbališču v Glinju vojaške strel-
ne vaje. Vežbališče in okolica sta v
teh dneh od 7. ure zjutraj do 17. ure
pop. zaprti.

Stanovanjska zaščita (Mieterschutz)
se razširi. Berlinska vlada je izdala od-
redbo, po kateri so vsa stanovanja in
vsi poslovni prostori pod stanovanjsko
zaščito. Najemnikom stanovanj se ista
ne sme samovoljno odpovedati, stan-
narina se ne sme zviševati. Odrejena
zaščita naj prepreči, da bi vpoklicani
vojaki in njihovi drugi prišli ob stan-
ovanja.

Štetje v dež. mestu. Mesto Celovec
je predpisalo štetje prebivalcev. Šteje
se z datumom 1. septembra. Všteti ne
bodo vojaki, ki so bili vpoklicani, ter
clani delovne službe. Kdor se trenutno
nahaja drugod, a se policijsko ni odja-
vil, se šteje kot Celovečan. Tekom me-
seca septembra najbrž še izvemo, ko-
liko šteje Celovec s pridruženim oko-
lico prebivalcev.

Plesne zabave so do nadaljnjega pre-
povedane. Notranji minister je z 4. t.
m. odredil, da so vse javne plesne pri-
reditve do nadaljnjega prepovedane.
Kdor bi plesle kljub prepovedi prirejal
ali se jih udeleževal, bo strogo
kaznovan.

Kolesarji, ogibajte se alkohola! —
Vozačem motornih vozil je strogo za-
bičano, da morajo biti med vožnjo
vsikdar gospodarji svojega voza. Uži-
vanje alkoholnih pijač jim sicer ni pre-
povedano, a vsakdo, ki se nahaja bolj
ali manj vinjen na svojem vozu, je zo-
činec in mora nositi stroge posledice.
Zdi se neverjetno, a je resnica, da za-
dostuje mala količina alkoholne pijače
in že nisi več docela mojster svojega
vozila, v slučaju kake prometne nesre-
če je krivda na njegovi strani. Nedav-
no je sodnija sodila vinjenega vozača
motornega kolesa najprej na 3 in nato
na dva tedna zapora, ker je v svojem
stanju ogrožal življenje drugih. Enako
bo sodišče nastopalo tudi pri navadnih
kolesarjih. Zato: proč z alkoholom!

Ledenitzen — Ledince. Minuli teden
se je na tukajšnjem kolodvoru pone-
srečil 38 letni delavec Luka Moschitz
iz Svaten pri Št. Jakobu. Na tovorni
železniški voz so delavci nakladali tež-
ke zaboje, pri čemer je Moschitzu spod-
letelo. Poškodovan si je hrbtenico ter
so ga takoj prepeljali v beljaško bol-
nico.

Pri gradu Harbach v Celovcu so v
tamošnjem gozdiču našli neznanega
delavca s težko rano na glavi. Po
daljšem poizvedovanju so ugotovili, da
je ranjenec Franc Herold, ki služi pri
posesniku Wenclinku v Virni vesi pri
Št. Tomažu. Herold je jugoslovanski
državljan. Ležal je v težki nezavesti
in zato še ni mogel izpovedati, ali gre
za nesrečo ali zločin.

Naša prosveta

Kako si učenjaki danes predstavljajo postanek zemlje.

Ko je moderno zvezdoslovje poskuša-
lo svoje prve korake v vsevirje, se je
mladi znanosti zdelo, da na vsakem ko-
raku sreča čudeže, ki jih je poznala iz
osončja. Takrat so učenjaki razlagali
lahkovernim in radovednim ljudem: „Vi-
dite, ljudje božji, vsaka zvezda, ki jo
vidite na nebu, pa še veliko več, ki jih
ne vidite, vse to so svetovi kot je naše
sonce s svojimi planeti, ki ga obkro-
žajo. In kakor je v našem osončju naša
zemlja, na kateri se tako bujno razvija
in uspeva to čudovito življenje, prav ta-
ko se okoli vseh teh svetlih zvezd vrtijo
podobni svetovi kot je naša zemlja.
Na milijarde in milijarde jih je, brez
števíla. O, življenje je v vsevirju neiz-

črpnó.“ — Tako so govorili učenjaki še
pred dobrim pol stoletjem. Ko pa so
začeli odkrivati vse podrobnosti iz živ-
ljenja zvezd, tedaj so odkrili nekaj ču-
dovitega: prišli so do prepričanja, da
takih nesnih tvorb kot je naše o-
sončje — to je sonce s svojimi planeti,
med katere spada tudi zemlja — mogo-
če sploh ni, če pa so, morajo biti nadvse
redko posejane v vsevirskem prostoru.
Sodobni učenjaki so namreč dognali,
da je naše sonce s svojimi planeti pravi
čudež med zvezdami. Takole pravijo:
Planeti, torej tudi naša zemlja med nji-
mi, se niso mogli odtrgati od sonca,
ker se sonce ni nikoli tako hitro vrtelo,
da bi svojo snov odmetavalo od sebe.
Potem takem je morala priti neka dru-
ga sila, ki je iz ogromnega sončnega
telesa potegnila plinasto snov v obliki
ogromne cigare, iz katere so nastali
potem planeti, torej tudi naša zemlja.
In kakšna je bila tista sila? Takole
pravijo učenjaki: V vsevirju je mogo-
če, da se v teku milijard in bilijonov
let enkrat srečata dve zvezdi. Tako
srečanje je v vsevirski praznini že pravi
čudež. In tako se je morala zgoditi
pred približno 2000 milijonov leti, da
se je našemu soncu približala velika
zvezda, večja od sonca. In ta zvezda je s
silo svoje privlačnosti potegnila iz son-
ca snov, iz katere je nastala naša zemlja.
Mars in vsi drugi planeti, po številu 10.
Takrat je morala biti na soncu huda re-
volucija, ta ogromna gmota se je zvi-
jala v porodnih krčih, dokler ni iz svo-
jega telesa izločila teh malih svetov, ki
jim pravimo planeti. Tista zvezda pa,
ki je pri rojstvu planetov s svojo pri-
vlačno silo prevzela naše očetovstvo, je
zopet odšla svojo neznanu pot po vse-
virju. Bog vedi, katera je med mili-
jardami, ki nam svetijo vsako noč. —
To čudežno srečanje pred 2000 milijoni
let je torej pomenilo rojstvo naše zem-
lje in ostalih planetov v našem osončju.

**Kovine so v tesnejši zvezi z našim
telesom,** kot pa si mislimo. Večini nam
je znano, da služi železo kot zdravilo
malokrvnim ljudem. O koristnem ali
škodljivem učinku ostalih kovin pa smo
le slabo poučeni. V resnici vsebujejo
vse hranilne snovi, ki jih uživamo, raz-
ne kovine, kajpada v zelo majhnih
množicah. Znanstveniki, ki so razisko-
vali vse to, so dognali, da se na-
haja v krvi vsakega človeka železo
in sicer v moškem telesu
več kakor v ženskem. V kosteh se na-
haja tudi svinec, ki ga najdemo celo
v zobeh. Morda ste že opazili, da ima
mleko, kuhano v železni posodi, dru-
gačen duh od onega, ki se je kuhalo
v aluminijasti. Kovine namreč vplivajo
na mleko in obratno.

Sončarica je nevarna ne samo za
ljudi, marveč tudi za konje. Pri veli-
kem naporu se potijo, hitra vremenska
sprememba ima za posledico potenje,
morda celo omotičnost, težave pri di-
hanju in nemir. Posebno občutljivi so
žrebci, manj kobile in najmanj pa „hr-
vatarji“. Zdravniki svetujejo za občut-
ljive konje tečno, prebavljivo hrano,
primerno za delo, ki ga vršijo. Poseb-
na previdnost je na mestu pri dobro re-
jenih in ohranjenih konjih, si so še po-
sebno izpostavljeni nevarnosti presil-
nega sončenja.

Razlika. — Učitelj vpraša Pepčka,
kakšna je razlika med previdnostjo in
strahom. Pepček: „Če se jaz bojim, sem
previden, če pa se bojijo drugi, so bo-
jazljivi.“

Kako ravnaj s prijatelji.

1. Bodi previden pri izbiri svojih pri-
jateljev. Nikogar ne imenuj svojega
prijatelja, dokler ga dobro ne poznaš.

2. Prijateljstvo brez medsebojnega
spoštovanja je neiskreno. Vodi se to-
rej do svojih prijateljev dostojno!

3. Ne zbučaj s svojim ravnanjem pri
svojih prijateljih nikdar domneve, da
tudi prijatelj toliko velja, kolikor ima.

4. Govori svojim prijateljem vedno
resnico. Ni pa vedno umestno, da jim
poveš vso resnico.

5. Povej prijatelju vse svoje slabosti
in hibe, boj se pa govoriti o njegovih,
ker ti najbrž ne bo hvaležen.

6. Ne posojaj nikdar prijatelju denar-
ja, temveč mu ga podari, če moreš in

če je potreben. Nobena stvar ne uniči prijateljstva tako naglo, kot če postane upnik in dolжник.

Pravega prijatelja pa spoznaš šele — v nesreči.

Nase gospodarstvo

ABC pridelovanja žita.

Razmerno dobri živinorejci smo, še o gozdu in sadju nekaj razumemo, pri pridelovanju žita pa smo nazadnjaki. Naj torej nanizamo par osnovnih naukov o naših žitnih vrstah in o predpogojih njihovega uspevanja.

Pšenica. — Ta je najbolj izbirčna. Najrajši ima težko zemljo, kot svojo predsaidež pa kako metuljnično n. pr. deteljo, lečo, lucerno i. dr. Gnoja rabi mnogo, vendar je hlevski gnoj zanjo pretežak in ga torej damo raje predsaidežu. Od umetnih gnojil so najboljša dušičnasta, tako Leunasalpetar, apneni salpetar, apneni ammonsalpetar i. dr. Njivo moramo po gnojenju dobro povlačiti z brano ali kultivatorjem. Neposredno pred setvijo je dober superfosfat. Pšenico moramo sejati takoj po oranju, da se semena vsedejo z grudo. Sejemo lahko do 5 cm globoko. Na hektar zemlje je dovolj do 170 kg semena. Pacanje semena je pri pšenici posebno važno.

Rž. — Rž je skromnejša. Peščena ilovica je zanjo najboljša zemlja. Njen predsaidež bodi tudi metuljnično, posebno dobro se obnese v novinah. Rž terja predvsem dušičnasta gnojila. Ržena njiva bodi dobro kultivirana, da ni nikdar potrebnih velikih dodatkov gnojila, bodisi domačega ali umetnega. Apneni dušik je škodljiv na kisljih, močvirnatih tleh. Rži ne sejemo nikdar takoj po oranju, ker noče sveže brazde. Vsaj tri tedne naj se zemlja pred setvijo rži spočije in usede. Semena sejemo plitveje kot pri pšenici, nekako do 4 cm globoko. Rž hoče videti nebo in oblake! Pacanje semena je vobče priporočljivo. Posebno občutljiva je rž v skladiščih in kašbah.

Ječmen. — Ta pa je najobčutljivejši. Zemlja mora biti zanj dobro pripravljena, njegov predsaidež bodi krompir, koruza ali repa, ki zemljo zrahljajo in odpravijo plevel. Ječmen hoče najprej kalija in fosforne kisline. Najboljši za ječmen je hlevski gnoj, vendar ne dajamo svežega. Ječmen se po ovsu nikdar ne obnese. Njive, na katerih se v presledkih let vrsti ječmen, tripoje navadno na pomanjkanju apna. Zemlja mora biti apnena, lahko ilovnata in bogata humusa. Ječmen sejmo čimprej. Dočim pšenica setev ob mokroti dobro prenese, je ječmen nikakor ne ljubi. Pacanje semena je umestno in koristno... Sejemo kvečjemu 2 do 4 cm globoko.

Oves. — Ta je pa kruh ubožnih. Od zemlje ne zahteva mnogo in se obnese domala na vsaki zemlji. Njegov predsaidež je lahko poljuben. Največ rabi dušika, najmanj kalija. Za hlevski gnoj je pri ovsu škoda. Čimprej je v zemlji, tem boljši je zanj. Sejemo ga 3 do 6 cm globoko.

Naj zaključimo: vsaka žitna vrsta ima svoje posebnosti, kakor jih ima vsaka zemlja. Dober je gospodar, ki si z ljubeznijo pri obdelovanju zemlje zbira izkušnje glede svojih njiv, gnoja in semena in ki te izkušnje tudi praktično uporablja.

Dobri uspehi podjunskih kmetov. — Iz velikovškega okraja prihajajo poročila, da se je to leto žito sijajno obneslo. Pridelek na hektar je ponekod za celo tretjino višji kot v prejšnjih letih. Večji donos pripisujejo ne samo vremenu, marveč tudi zvišanji uporabi umetnih gnojil. Izkazalo se je, da je podjunska zemlja v mnogih predelih za moderno gnojenje prav hvaležna. Izkušnje bodo v bodoče dobro služile.

Ob spravljajanju krompirja. — Letos bodimo pri spravljajanju krompirja posebno vestni. Prevažen je krompir v našem gospodarstvu in gospodinjstvu. Nikar ga ne jemljimo iz zemlje prezgodaj. Krompir se mora v zemlji shladiti, pravijo naše gospodinjke. Še pred spravljajanjem moramo pripraviti kraj, kamor

ga bomo vozili. Prostor bodi hladen in suh, sadež sam lahko leži na goli zemlji. Spravljanje samo je dovolj neprijetno delo, vendar zelo važno. Spravljanje skrbno, da je pridelek čim obilnejši. Še v gospodinjstvu ne bodimo s krompirjem preradodarni, ker nam bo prištedeni krompir še vsikdar prav prišel.

Žejne čebele. — Če čebele ne najdejo dovolj vlage v rosi in na mokrem rastlinju, iščejo vodo čisto daleč naokoli. Umni čebelarji postavljajo v takih tednih pred čebeljak priprave za napajanje čebel. Napajališča morajo biti pripravljena tako, da voda, do katere pridejo čebele, ni globlja od 1 milimetra. V te vrste vzamemo večje golide ali škap, ga napolnimo z vodo, na vodni površini pa naj plava splavu podobna priprava, spletena iz trsja. Ta priprava pušča vodo skozi luknjice, a se ne potopi. Na trsje sedajo in brez nevarnosti pijejo vodo. Čebele imajo rade mlačno, soljeno vodo in zato rade posedajo ob gnojnici.

Naša stanovanja. — Redko le mislimo na to, da zahtevajo našo pozornost tudi stanovanja. Samo v spalnici prebijemo tretjino svojega življenja, nebroj dela se vrši v okvirju hiše in doma. Skrbimo za prezračevanje stanovanj! Okna naj so v poletju redno na stežaj odprta, da ima sveži zrak prost dostop v vse hišne kote. Ne zapirajmo preskrbnost v poletju sobnih duri, malce prepriha je dobro v vsakem domu. Prostor za spanje bodi razsežen, nikakor navadna luknja. Čim večji in zračnejši je, tem bolj zdravo bo spanje. Tudi v najhujši zimi dajmo dostopa svežemu zraku, v poletju pa naj zlato sonce vsaj po jutrih pokuka v zadnji kot, ki mu je dostopen. Mislimo večkrat na to, da je človekovo osebno razpoloženje in njegovo zdravje predpogoj uspešnega dela in gospodarstva.

O negi parkljev. Pri tem ne mislimo na rogate parklje, spremljevalce škofa Miklavža, marveč na goveje parklje. Nismo vajeni, da bi jim posvečali večjo skrb. Šele če nam govodo zaradi slabih parkljev zbolijo ali se mu pripeti nesreča, postanemo pozorni. Pri živini, ki pride redko iz hleva, moramo parklje prirezavati. Opazujte kravo z dolgimi parklji, kako neokretno se giba in premika, kako nenaravno lego ima njen trup. Parklji so lahko tudi prenašalci kužnih bacilov, o čemer že priča ime parkljevka.

Konzerviranje jajc je z naprej dovoljeno samo za lastno potrebo. Vsako drugo konzerviranje jajc je vezano na privoljenje pristojne oblasti in se načelno ne dovoljuje.

Paradižniki začno pokati. če nastane po daljšem suhem in toplim vremenu deževje. Posebno radi pokajo proti jeseni, ko slede toplim dnevom razmeroma hladne noči. Opaža se, da so sadeži na rastlinah, ki leže na tleh in ki se ne vzpenjajo visoko, bolj zdravi nego na onih, ki so privezani h kolom. Prve varuje pred preveliko menjavo toplote gosto listje in razmeroma enakomerna toplota zemlje, dočim se plodovi na visokih in razmeroma golih rastlinah po dnevi močno segrejejo, ponoči in v deževju pa preveč ohladi. Da se ubranimo te nepravilnosti, je treba, da ohranimo rastlinam čim več listov, ki senčijo plodove in jih varujejo, da koža plodov prehitro ne dozori in utrdi, kar povzroča pri večji vlagi pokanje in gnitje. Enake pojave opazujemo pri češpljah, posebno pa pri slivah in grozdju.

Rabarbara nam nadomešča sadje ob slabih letinah in v času, ko sadja ni. Njen sok lahko konzerviramo, dobra je rabarbara kot dodatek pri vkuhavanju malin, jagod, češenj in drugega sadeža. Iz nje se izdeluje dobra marmelada, če pridamo še okusnih jagod. Rabarbara je skromna glede zemlje, hoče pa veliko vode in dovolj hlevskega gnoja. Sadimo jo v septembru in oktobru, okopavamo pa še pred zimo in v vigradi. Rastline dozori v dveh letih, nakar odvezemamo stebelca vsako leto in sicer v primernih presledkih.

Sadne cene. Dež. glavar je z 9. septembrom predpisal sledeče sadne cene, veljavne za producente: Jabolka vrste A, 40—52, vrste B, 30—39, C 12—16, C otrešana 10—13, C 2 5—7 pf za kg. —

Namizne hruške vrste A 40—52, B 30—39, solnograške A 22—29, B 15—20 pf za kg, hruške za gospodinjstvo A 15—20, B 10—13, otrešene 5—7 pf za kg. — Maline 70, črnice 50, brusnice 60, ostožnice 56 pf za kg. — Zelenjadne cene: namizni karfiol 1. vrste 40—54, 2. vrste 26—35, zelje 16—20, špinača 28—36, korenje 22—27, zelena 48—60, solata v glavicah 1. vrste 23—30, 2. vrste 13—18, endivija 26—30, iz-

luščen grah 33—45, neizluščen 23—31, fižol v stročju 24—28, rdeča pesa 19—23, paradižniki 20—24, kumare za vlaganje 33—45, kumare 12—15, belo zelje 15—18, modro 20—25, česen 40—50, čebula 20—27, kisljo zelje 30—40 pf za kg. (Prva številka za producente, druga za tržno prodajo.) Pri mokrem in neočiščenem blagu se odtegne petina cene. Vrste sadja in zelenjadi je treba označiti.

Zanimivosti iz vsega sveta.

Reka zgodovinskega pomena. Le redkim je znano, da je tako znana Velika reka Jangcekiang kriva neizmernega gorja kitajskega ljudstva. Menda ni pomembnejšega dogodka v kitajski zgodovini, ki ne bi bil v zvezi s to reko. Pred dvema desetletjema je tod padel prvi strel kitajske revolucije, katero danes nadaljuje japonsko naskakovanje. Nešteto je reka poplavila svoje obrežje. Leta 1931 je uničila 4 milijone hiš in vzela streho 22 milijonov ljudi. Dognano je, da je Velika reka zahtevala od kitajskega ljudstva več žrtve kot vse vojne in revolucije.

Moderni roparji živijo v Ameriki. Njihova specialiteta je ropanje živine. Nenadno se kjerkoli na prostrani farmi pojavi skrivnostno letalo, iz katerega izstopijo črni možje, ki zvežejo pastirje in jim zamašijo usta, ubijejo dva ali tri kose živine in spet kot kafa izginejo v neznani smeri. Roparji se poslužujejo v potrebi revolverjev in strojnic. Farmarji si ločijo glave, kako naj jim pridejo do živiga. Sedaj snujejo protiletalsko obrambo, kot je običajna za vojaške namene, in hočejo vsako letalo, ki bi se jim približalo, neusmiljeno sestreliti.

Zimske suknje ne bomo več nosili! V Ameriki je pripravljen patent, ki bo zanimal tudi naše bralce. Iz lahke kovine in svilenih ter volnenih niti sestoreni zimski plašči bodo postali moda. Električne baterije bodo v mrazu segrevale kovinaste dele in ogrevale telo. Obleka bo lahka, njena kovina pa nevidna. Tovarna, ki bo plašče izdelovala na veliko, že obratuje in nemara se še med nami kedaj pojavi Amerikanez z zakurjenim plaščem.

Čudno navado imajo občine angleške grafije Buckingham v Angliji. Občinski očetje ljubosumno nadzirajo delovanje svojih županov in to na upravi originalen način. Pred nastopom županske službe župana stehtajo in ga nato tehtajo vsako novo leto. Če je med županovanjem na teži pridobil, sklepajo, da je skrbel bolj za blagor svojega trebuščka, kakor pa za občo blaginjo. Ukažejo mu, da mora do prihodnje kontrole ali za določeno težo shujšati ali pa odstopiti.

Imaš cigareto? Strojvodja neke lokomotive na progi Perugia—Feligna je nedavno zapazil sredi vožnje ob tiru mladega moža, ki mu je živahno dajal znamenja z belo rjuho. V strahu, da preti vlaku nevarnost, je takoj ustavil stroj in se sklonil k neznancu. Le — ta mu tiho zašepče na uho: „Imaš cigareto, cele tri dni že nisem več kadil?“ Klofuta, kletvica in pisk razljutene lokomotive je bil sledeči odgovor.

Čudne navade. V Indiji ni nič izrednega, če kdo naleti na cestnem križišču na malo svetilko, poleg nje pa nasadje, razne vrste živež in denar. Sorodniki kakega bolnika napravijo tako v pričakovanju, da bo z obdarovanjem nepoznanega bolnika ozdravel. Premožnim bolnikom, ki umirajo, privedejo vola in jim stisnejo v roke volovski rep, češ da gre duša umrlega v vola. Vola nato izpuste na svobodo in ga nazivajo Brahma-vol ter ga smatrajo za svetega.

Dober recept. Sloveči holandski zdravnik Boerhave je umrl 1738 v Leydenu. Dosegel je 70 let. Ko so po njegovih smrti prodajali premoženje, so našli tudi na debelo, v usnje zapečateni knjigo z naslovom: „Edine in najgloblje skrivnosti državniške vede“. Knjiga je vsled zdravnikovega slovesa takoj vzbudila pozornost in začeli so se zanj politi bogati in revni. Končno jo je dobil nek milijonar za 10.000 ho-

landskih goldinarjev. Takoj je z dragocenim zakladom hitel domov, knjigo odprl in jo pregledal: vsi listi so bili nepopisani, le na zadnji strani je bilo napisano: Skrbi, da bo glava hladna, noge gorke, telo zračno, tako lahko vsem zdravnikom kažeš osle.

Človek z jeklenimi pljuči. Že leta sem ves svet pomiluje milijonarjevega sinu Freda Synte, kateremu je oče vsled njegove boleznili dal napraviti jeklena pljuča, s katerimi diha. Bolnik se nahaja v velikem zaboju, v katerem ga prevažajo iz kraja v kraj. Pred meseci je bil celo v francoskem Lurd. Sedaj se je Fred Synte poročil s 25 letno Terezo Larkingovo, s katero sta se poznala od otroških let naprej. Zenedina so seve tudi h poroki pripeljali v velikem zaboju. Mlada žena je prevzela njegovo nego ter mu hoče posvetiti vso svojo skrb.

Najhujši trup na svetu je takozvani adenij. Dobivajo ga iz južnoafriške rastline adenije. Adenij je 5000 krat bolj strupen kot strihnin. Samo neznanatna kapljica zadostuje in človeško truplo je v razkroju. Smatrajo ga za najmočnejši trup na svetu.

Dar za smeh

Hudomušni Groga. — Groga se je prvič pripeljal iz Podjune v Celovec. Nazaj grede se vsede v beljaški vlak. Pride do jezera, Groga pa se polasti glasen smeh. Ostala družba v vozu se čudi, nakar pokaže Groga svojo vozovnico sopotniku in hudomušno doda: „Pa so se le zmotili v Celovcu in me peljejo sedaj v Beljak. Koj bom razložil sprevodniku njegovo pomoto.“

Konkurenca. — Orožnik pelje neko ga zvezanega. Sreča se s cigani. Cigan: „Dober dan, gospod orožnik! Kam pa ga peljemo?“ — Orožnik: „V ječo!“ — Cigan: „Zakaj pa?“ — Orožnik: „Ker je kradel.“ — Cigan: „Prav mu je, kaj se meša v moj delokrog!“

Poznata se. — Joža se razkorači pred Tomažem: „Lahko mi verjameš: v svoji hiši sem sam gospodar.“ — Tomaž: „Ali tvoje žene ni doma?“

Slavni angleški pisatelj Bernard Shaw je navdušen za potovanja. Ko je bil še mlad, je prepotoval vso Evropo peš. Veljal je tudi za izvrstnega turista. Nekeč se je vrnil s potovanja po Švici. Prijatelj mu pravi: „No, kako je bilo? Pravijo, da je Švica čudovito lepa.“ — Shaw: „Krasno, pravim, pet minut sem bil na ledeniku, pet tednov v bolnici.“

Jok. — Miklavčev Grevec silno rad joka. Cmeri se za vsako malenkost. Pa podrega sosed Miklavčevo mater „Kako, da vaš mali neprestano tuli?“ — Mati: „Vi tudi niste opere peli, ko ste bili dve leti!“

V vsako družino „Koroškega Slovenca“!

Urednik: Dkfm. Vinko Zwitter, Klagenfurt, Achatelgasse 7. — **Upravnik:** Rado Wutej, Klagenfurt, Schüttgasse 9. — **Založnik:** Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — Tiskarna J. Leon sen., Klagenfurt, Domgasse 17. — Veljavna je inseratna tarifa 1. — Povprečna naklada v 2. četrletju 1939: nad 2300.

Joh. Leon sen.

knjigarna, trgovina s papirjem in tiskovinami

Klagenfurt, Obstplatz 2, tel. 42

tiskarna, knjigoveznica

Klagenfurt, Domgasse 17, tel. 653